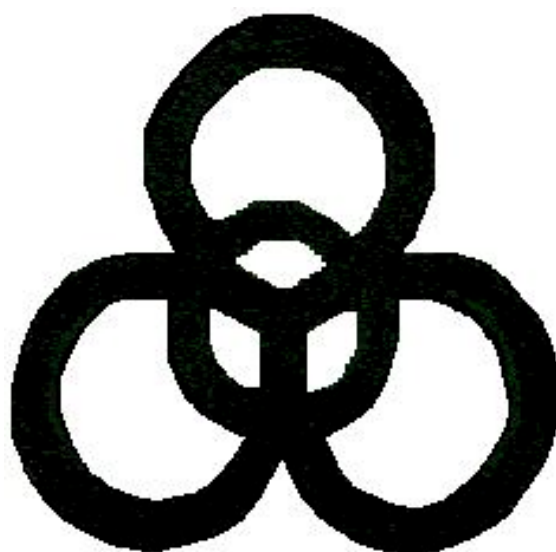

SAMENES 19. KONFERANSE

29. til 31. oktober 2008 i Rovaniemi, Finland

ROVANIEMI DEKLARASJONEN

Samenes 19. konferanse, som representerer Samerådets medlemsorganisasjoner i Finland, Norge, Den Russiske Føderasjonen og Sverige, samlet i Rovaniemi 29. – 31. oktober 2008;

Gjentar at Samene er ett folk, og at statenes grenser ikke skal krenke vår nasjonale fellesskap;

Understreker at det samiske folk har bebodd sitt tradisjonelle hjemland - *Sápmi* – i uminnelige tider og lenge før statsgrensene ble trukket

Understreker at gjennom bruk av våre tradisjonelle områder fra uminnelige tider har vi utviklet en rik, levende kultur i stadig utvikling, som er særegen for det samiske folk;

Understreker videre at det er denne kulturen som definerer samene som folk, og gir oss vår felles identitet, og at statene har plikt til å respektere samefolkets rett til sin særegne kultur, sitt språk og sin identitet, og skal ta effektive skritt for å forebygge enhver form for assimilering, og reversere virkningene av gammel urett.

Legger vekt på at vår historie, vår kultur og våre tradisjoner lærer oss å overleve i harmoni med omgivelsene og på en bærekraftig måte, tilpasset skiftende miljøforhold;

Gjentar at i kraft av å være ett folk har samene rett til selvbestemmelse, og denne omfatter retten til å bestemme over vår økonomiske og sosiale utvikling, slik at vår kultur fortsatt skal være levende og stadig utvikles;

Gjentar ytterligere at gjennom retten til selvbestemmelse har samefolket rett til fritt å råde over våre naturressurser, og ikke under noen omstendigheter skal vi bli fratatt det vi trenger til selvberging;

Minner om at samene, som en del av retten til selvbestemmelse, har rett til å opprettholde og styrke våre særskilte politiske, rettslige, økonomiske, sosiale og kulturelle institusjoner;

Legger særlig vekt på at tradisjonell næringsvirksomhet og utnyttelsen av våre landområder, vannområder, inkludert havområder, og naturressurser utgjør en vesentlig del av den samlede samiske kultur og identitet;

Fremhever at samefolket har rett til å opprette og forvalte vårt eget undervisningssystem og våre institusjoner, og til å gi våre barn og ungdommer utdanning på våre egne språk, på en måte som er tilpasset våre kulturelle metoder for å gi og få opplæring;

Fremhever videre den vitale rollen kvinner og eldre har som voktere og formidlere av samiske kulturelle tradisjoner og kunnskaper;

Legger vekt på at det samiske språket inneholder enestående kulturell, historisk og økologisk kunnskap, som gjenspeiler en dyptgående innsikt i lokal flora, fauna, økologiske sammenhenger og dynamikken i økosystemet i vårt hjemland;

Hilser velkommen vedtaket i FN's Generalforsamling om Erklæringen om urfolks rettigheter, som inneholder universelle minstestandarder vedrørende urfolks – inklusive samefolkets –

rettigheter, og støttet av denne Erklæringen og Nordisk samekonvensjon erklærer vi vår enighet om følgende:

Landområder, vannområder, inklusive havområder, naturressurser og selvråderett

1. Gjennom bruk av sitt tradisjonelle hjemland fra uminnelige tider har samefolket opparbeidet eierskap og bruksrett til landet og naturressursene. Statene må anerkjenne denne retten, og realisere den gjennom nasjonal lovgivning og forvaltning. Denne retten må ikke bli hindret av nasjonale grenser som i dag deler opp Sápmi;

2. Samene, som et eget folk på sitt tradisjonelle landområde har videre rett til selvbestemmelse, en rettighet som omfatter retten til fritt å bestemme over sitt land og naturressursene, noe som forplikter statene til å ta i bruk effektive tiltak som sikrer full iverksettelse av samisk selvråderett. Samene ønsker å utøve denne retten innenfor de eksisterende landegrensene.

3. Samefolket har rett til å opprettholde og utvikle våre politiske, økonomiske og sosiale systemer og institusjoner, til å trygge våre egne ressurser til selvberging og utvikling, og til fritt å ta del i alle våre tradisjonelle og andre økonomiske aktiviteter. De tradisjonelle samiske næringsveiene og andre kulturelt betingede former for utnyttelse av landområder og naturressurser er av grunnleggende betydning for å bevare og utvikle den samiske kulturen. Statene skal treffe særlig positive tiltak for å sikre denne retten.

Samisk reindriftsnæring er grunnlagt på tradisjonelle kunnskaper og ferdigheter. Den skal ha lovvern innenfor lovgivningen i de fire statene, og bli gitt muligheter til å fortsette som en bærekraftig næring. Tradisjonell samisk reindrift er enestående som bærer av viktige og vesentlige deler av samisk kultur, og de ulike tradisjonelle driftsformene skal gis vern innenfor nasjonal lovgivning. Med sikte på effektiv iverksettelse av denne retten skal Finland og Russland gjøre reindriftsnæringen til en eksklusiv rettighet for samene i de tradisjonelle samiske områdene.

4. Russland må opprette et Sameting også i den russiske delen av Sápmi.

5. Statlige myndigheter og privat sektor skal konsultere og samarbeide på en respektabel måte med berørte samiske samfunn og representative institusjoner, og må oppnå vårt informerte samtykke gitt på et fritt grunnlag forut for vedtak og iverksettelse av lovgivning eller administrative forføyninger, eller deltakelse i aktiviteter som kan berøre oss. Det er særlig viktig å respektere denne retten når det gjelder industriell virksomhet som innebærer fare for betydelig skade på miljø og helse, som ved utvinning av uran og thorium.

6. Statene skal sørge for midler til finansieringen av samisk selvstyre, blant annet ved å sikre samefolket en rimelig og rettferdig andel av utbyttet fra enhver industriell virksomhet i de

samiske landområdene, inklusive fra olje- og gassutvinning og gruvedrift. Statene må sørge for at samiske representative organer og organisasjoner får ekstra økonomiske ressurser – uavhengig av nåværende kompensasjonsordninger basert på inngrep i rettigheter som allerede eksisterer (for eksempel Samefondene), slik at samene er i stand til å utarbeide passende og strategisk respons på utvidet industriell virksomhet.

Slik godtgjørelse skal tjene som delvis kompensasjon til samefolket for tidligere utnyttelse av naturressursene i tradisjonelle samiske områder som ble tatt ut uten samefolkets samtykke, og uten at man fikk del i avkastningen.

7. Rettslig behandling av samiske rettigheter til land og av saker vedrørende avgrensning må respektere og anerkjenne at den tradisjonelle samiske bruken av landet sjelden etterlater varige spor i omgivelsene. I tilfeller der det oppstår konflikt mellom samiske og ikke-samiske lover, normer og protokoller, skal det samiske syn på saken være utslagsgivende. Statene er forpliktet til å sørge for tilstrekkelig finansiering, og slik sikre rett og rettferdig behandling av saker vedrørende samiske rettigheter til landområder.

8. Statene må vedta/klargjøre nasjonale miljølovverk slik at ved foreslåtte inngrep i naturressursene i Sápmi blir konsekvensutredninger for miljø, naturressurser og samfunn gjennomført i samsvar med internasjonal standard, slik de er utarbeidet av Verdensbanken og IFC og innebygd i Akwé Kons retningslinjer.

9. Statene må klargjøre lovgivningen vedrørende nasjonal planlegging slik at den kumulative effekten av industriutbyggingen i samiske samfunn blir tatt i betraktning ved strategisk planlegging på lokalt, regionalt og statlig nivå. Dessuten må statene koordinere planlegging over landegrensene slik at den kumulative effekten av industriutbygging på tvers av de samiske områdene som helhet kan bli vurdert og styrt i samarbeid med samiske representative organer.

10. Statenes strategier for tilpassing til klimaendringene må også bygge på samenes tradisjonelle kunnskap, og erkjenne at den har samme verdi som andre former for vitenskap.

11. Forsøk på å redusere påvirkningene fra klimaendring, som ved å bygge vindmøller, må ikke tjene som påskudd til ytterligere utnyttelse av tradisjonelle samiske områder uten vårt samtykke.

12. Samene må selv gis anledning til å forvalte rovdyrbestandene i samiske områder;

KULTURARVEN

13. Samefolket har rett til å eie, styre og utvikle sin kulturarv, det være seg materiell eller immateriell, inklusive sine genetiske ressurser, tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturelle uttrykksformer. Statene skal respektere denne retten, og virkeliggjøre den gjennom lovgivning og forvaltning. Slik lovgivning skal synliggjøre bredden i den samiske kulturarven, og henvise enhver ikke-same som ønsker å gjøre bruk av samisk kultur til en relevant samisk institusjon,

utpekt av samene selv. For ytterligere å fremme denne retten skal statene forvise seg om at offentlig forvaltning og annen virksomhet i den private sektoren som potensielt kan ramme samisk kultur, bare blir iverksatt etter grundig vurdering av slik kulturpåvirkning.

14. Den private sektoren skal også respektere samefolkets eiendomsrett til sin egen kultur, og skal ikke bruke elementer fra samisk kultur uten på forhånd å ha innhentet samenes informerte samtykke på et fritt grunnlag. Den private sektoren, inklusive turistindustrien, skal i særlig grad påse at samisk kultur ikke fremstilles i nedsettende sammenheng, ettersom dette utgjør en umiddelbar trussel mot den samiske kulturelle identiteten, og er særlig skadelig for samisk ungdom.

15. Det er ikke hensikten å opprette absolutt eksklusivitet for samisk kultur. Samefolket er stolt over å dele mange elementer i vår kultur, forutsatt at vi har samtykket i slik deling, og at den skjer på våre egne vilkår.

16. Samefolkets kulturarv er en levende kultur og den har overlevd først og fremst i samenes tradisjonelle næringsveier og utnyttelsen av landet og naturressursene. Statene skal respektere dette gjennom å sørge for at samefolkets tradisjonelle landbaserte virksomhet kan bli bevart og utviklet videre.

17. Tiltak til vern av den samiske kulturarven skal respektere at den samiske kulturen er en levende og vesentlig del av samisk identitet. Den er først og fremst et kulturelt gode, og må aldri låses til en spesiell tidsepoke.

18. Viktige bestanddeler av den samiske kulturarven ligger i det samiske folket sett under ett. Av den grunn kan ingen nasjonal representativ samisk institusjon ensidig treffe beslutninger som angår slike deler av den samiske kulturarven uten å rådspørre samefolket i sin helhet.

19. Turistindustrien må ikke gi et bilde av den samiske kulturen som ikke stemmer overens med virkeligheten. Den må under ingen omstendigheter lage et stereotyp bilde av den samiske kulturen, og den må respektere at samefolket er et folk og ikke en handelsvare. Den samiske kulturen skal først og fremst stå frem i form av levende samiske lokalsamfunn, og ikke i museer.

20. Den tradisjonelle samedrakten – i sine ulike former – er en vesentlig bestanddel av samefolkets kollektive identitet og likeså av den individuelle identiteten til den enkelte same. Den må derfor aldri bæres av ikke-samer på et vis som bryter med samiske regler for slik bruk. Turistindustrien, særlig i Finland, må øyeblikkelig stanse ethvert videre misbruk av samenes tradisjonelle drakt.

21. Statene og deres kulturinstitusjoner, så som museer, må være oppmerksomme på og anerkjenne den skjulte, hellige, åndelige og kulturelle betydningen av samiske kulturgjenstander i sine samlinger, som for eksempel intervjuer som gjengir samisk fortellerkunst, tradisjonell musikk og lignende. Slike gjenstander bør dessuten bli returnert

etter krav fra samene. Dersom gjenstandene blir værende i samlingene, må de vises frem i en passende kulturell sammenheng i samsvar med samenes normer når det gjelder slike gjenstander.

22. Når elementer av samisk kultur blir brukt til forretningsmessige formål skal samefolket ha rett til en andel av utbyttet fra slik virksomhet.

23. Statene kan lære mye fra den samiske kulturen, i sær i tilknytning til miljøvern. Tradisjonell kunnskap må likestilles med vestlig vitenskap ved utformingen av reguleringer, lover og forskrifter, som ligger til grunn for miljø og ressursforvaltningen.

24. De samiske språkene inneholder enestående kulturell, historisk og økologisk kunnskap, som gjenspeiler dyptgripende forståelse av lokal flora, fauna, økologiske sammenhenger og dynamikken i økosystemene i Sápmi. Av den grunn må statene sørge for at samene får anledning til å bevare og videreutvikle de samiske språkene, inklusive de mindre brukte dialektene, som en forutsetning for å bevare den samiske tradisjonelle kunnskapen og andre deler av den samiske kulturarven. For de samme formål har statene også ansvaret for å sikre at midler er tilgjengelige slik at samene kan bevare og utvikle sine egne utdanningsinstitusjoner.

25. Samenes rett til å bruke sitt eget språk og utvikle og videreføre språket til kommende generasjoner må bli anerkjent og på en effektiv måte iverksatt av statene. Det samiske språket skal anerkjennes som offisielt språk i hele det samiske området. Samiske barn og ungdommer må gis undervisning i og på samisk, på et vis som er tilpasset deres kulturelle bakgrunn og som setter dem i stand til fortsatt å være aktive i tradisjonelle samiske yrker.

IVERKSETTELSE

26. Statene er forpliktet til å sørge for ressurser til samefolket slik at alle de rettighetene som går frem av denne deklarasjonen kan bli effektivt iverksatt, uten unødig opphold.

27. For å fremme oppfyllelsen av disse rettighetene i denne deklarasjonen, må Finland, Norge og Sverige ratifisere den nordiske samekonvensjonen. Disse landene må også, sammen med samiske representanter, finne løsninger slik at rettighetene i samekonvensjonen også kan bli oppfylt på den russiske siden av Sápmi. Finland, Russland og Sverige må ratifisere ILOs konvensjon nr. 169. Norge anmodes til fullt ut å gjennomføre egne forpliktelser i henhold til konvensjonen.

* * *

Samerådets medlemsorganisasjoner bekrefter sitt medlemskap i Samerådet gjennom å ratifisere denne deklarasjonen i sine høyeste beslutningsorganer.